

Bezpieczeństwo, gotowość kryzysowa i odporność cywilna mieszkańek województwa podlaskiego

Raport z badań

Wykonano na Wydziale Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku
przez zespół w składzie:

dr hab. Małgorzata Bieńkowska, prof. UwB
mgr Łukasz Wołyniec

Białystok 2026

Spis treści

Lead	2
Główne wnioski z badań.....	3
Sylwetka „typowej” uczestniczki badania	7
Opis badania i rozkłady zmiennych demograficznych	8
Omówienie wyników badań	12
Ogólne poczucie bezpieczeństwa	12
Ocena dostępności informacji, Poradnik bezpieczeństwa	14
Reagowanie kryzysowe.....	16
Bezpieczeństwo cyfrowe	18
Ocena przygotowania gospodarstwa domowego na sytuacje kryzysowe	19
Ocena przygotowania społeczeństwa i państwa na sytuacje kryzysowe	22
Otoczenie społeczne w kryzysie	24
Doświadczenia i potrzeby szkoleniowe w zakresie bezpieczeństwa	25
Służba wojskowa i obawa przed konfliktem zbrojnym	27
Podsumowanie	30

Lead

Badanie pokazuje, że ankietowane mieszkanki województwa podlaskiego relatywnie bezpiecznie czują się w najbliższym otoczeniu, ale słabiej oceniają bezpieczeństwo w skali kraju. Lepiej postrzegają gotowość i skuteczność w reagowaniu na kryzys przez służby mundurowe i ratownicze niż instytucje polityczne. Jednocześnie deklarują umiarkowane przygotowanie do kryzysu, ostrożność w sferze cyfrowej i wyraźną potrzebę praktycznych, lokalnie dopasowanych informacji oraz szkoleń.

Główne wnioski z badań

Ogólne poczucie bezpieczeństwa

Wyniki wskazują na wyraźnie zróżnicowane poczucie bezpieczeństwa w zależności od poziomu odniesienia przestrzennego i społecznego. Najwyżej oceniane jest bezpieczeństwo w sferze prywatnej i bezpośrednio doświadczanej, przede wszystkim w domu, natomiast niżej oceniane jest w skali kraju. Taki rozkład odpowiedzi sugeruje, że poczucie bezpieczeństwa badanych opiera się głównie na znajomości i przewidywalności najbliższego otoczenia, natomiast wraz ze wzrostem dystansu społecznego i instytucjonalnego wzrasta niepewność oraz podatność na odczuwanie zagrożenia.

Postrzegane zagrożenia lokalne

W strukturze postrzeganych zagrożeń dominują awarie infrastruktury krytycznej, konflikt zbrojny oraz dezinformacja. Oznacza to, że bezpieczeństwo jest rozumiane przez respondentki nie tylko w klasycznych kategoriach porządku publicznego, lecz także jako zdolność do utrzymania podstawowych warunków codziennego funkcjonowania oraz ochrony przed destabilizacją informacyjną i geopolityczną. Na tym tle relatywnie mniejsze znaczenie przypisywane jest przestępczości, cyberatakowi i sabotażowi, choć zagrożenia te pozostają obecne w świadomości badanych.

Ocena dostępności informacji i poradnika bezpieczeństwa

Dostępność informacji o bezpieczeństwie i reagowaniu kryzysowym została oceniona umiarkowanie nisko, co wskazuje na niedostateczne zakorzenienie wiedzy praktycznej w lokalnym obiegu informacyjnym. Respondentki nie kwestionują samej potrzeby działań informacyjnych, lecz sygnalizują deficyt komunikatów konkretnych i osadzonych w realiach lokalnych społeczności.

Ocena poradnika bezpieczeństwa ma charakter ambiwalentny: doceniona została przystępna forma i podstawowy walor edukacyjny, ale jednocześnie zauważano czasem jego nadmierną ogólność, niedostatek instrukcji praktycznych oraz zbyt słabe dostosowanie do potrzeb mieszkanek mniejszych miejscowości. Oznacza to, że materiały informacyjne są oczekiwane nie jako ogólne kompendia, ale jako narzędzia wspierające konkretne decyzje i działania w sytuacji zagrożenia.

Reagowanie kryzysowe

W obszarze reagowania kryzysowego ujawnia się wyraźna rozbieżność między ogólną orientacją a wiedzą operacyjną. Znaczna część badanych deklaruje znajomość znaczenia sygnałów alarmowych, podstawowych zasad postępowania po ogłoszeniu alarmu oraz źródeł oficjalnych komunikatów. Jednocześnie zdecydowana większość nie zna lokalizacji najbliższych schronów lub ukryć ani osób odpowiedzialnych za obronę cywilną w miejscu zamieszkania,

a ponadto nie posiada rodzinnych planów działania na wypadek kryzysu. Układ tych odpowiedzi prowadzi do wniosku, że respondentki dysponują raczej ogólną świadomością zagrożeń niż przełożoną na praktykę wiedzą proceduralną. Jest to istotna luka, ponieważ skuteczność reakcji w sytuacji kryzysowej zależy nie tylko od wiedzy deklaratywnej, ale przede wszystkim od wcześniejszego przygotowania konkretnych planów działania w gospodarstwie domowym i najbliższym otoczeniu.

Bezpieczeństwo cyfrowe

Na tle innych obszarów stosunkowo najlepiej wypada samoocena kompetencji związanych z bezpieczeństwem cyfrowym. Badane deklarują wysoki poziom ostrożności wobec podejrzanych linków, dużą zdolność rozpoznawania prób oszustwa internetowego oraz skłonność do weryfikowania informacji w kilku źródłach. Jednocześnie słabiej rozwinięte pozostają praktyki bardziej systematyczne, takie jak regularna zmiana haseł czy tworzenie kopii zapasowych danych. Wskazuje to na potrzebę przesunięcia działań edukacyjnych z poziomu ogólnej świadomości zagrożeń na poziom codziennych praktyk, zapewniających bezpieczeństwo.

Przygotowanie gospodarstwa domowego

Samoocena przygotowania gospodarstw domowych do kilkudniowego kryzysu lokuje się na poziomie przeciętnym. Badane mieszkanki regionu częściej posiadają podstawowe zasoby przydatne w sytuacji zakłócenia codziennego funkcjonowania, takie jak: leki, apteczka, latarki, świece, zapałki oraz zapas wody i żywności, niż elementy wymagające wcześniejszego planowania i bardziej świadomej organizacji, takie jak: plan kontaktu z bliskimi, kopie dokumentów, środki łączności awaryjnej czy plecak ewakuacyjny. Średni poziom wyposażenia kryzysowego wynoszący w przybliżeniu 7 z 14 uwzględnionych elementów potwierdza, że badane gospodarstwa domowe są przygotowane częściowo, ale nie kompleksowo. Oznacza to, że domowa odporność opiera się głównie na zasobach codziennego użytku, a słabiej na elementach świadomie przygotowanych z myślą o dłuższym kryzysie.

Sprawczość i możliwości oddziaływania

Pomimo umiarkowanej oceny własnego przygotowania, respondentki stosunkowo wyraźnie dostrzegają możliwość wpływu na bezpieczeństwo własnej rodziny i miejsca zamieszkania. W odpowiedziach na pytania otwarte łączą tę sprawczość z takimi działaniami, jak: gromadzenie zapasów, uzupełnianie wyposażenia, podnoszenie kompetencji, przygotowywanie planu działania oraz wzmacnianie relacji sąsiedzkich. Wskazuje to na obecność potencjału proaktywnego, który może zostać uruchomiony przez odpowiednio zaprojektowane działania edukacyjne i wspólnotowe. Badane nie są grupą bierną, lecz zbiorowością świadomą własnych zasobów, ale też deficytów i zarazem gotową do ich stopniowego uzupełniania.

Ocena przygotowania społeczeństwa i państwa

Wyniki pokazują raczej niski lub co najwyżej przeciętny postrzegany poziom przygotowania społeczeństwa i państwa na sytuacje kryzysowe. Najgorzej oceniane jest przygotowanie społeczeństwa jako całości, nieco lepiej własnej zbiorowości lokalnej i władz państwowych, a najwyżej własnej rodziny, choć i tu dominują oceny umiarkowane. Taki rozkład odpowiedzi wskazuje, że respondentki znacznie większą zdolność adaptacyjną przypisują mikroskali życia społecznego niż poziomowi makrosocjalnemu i instytucjonalnemu. Można to odczytywać jako przejaw ograniczonego zaufania do systemowej odporności państwa oraz do zdolności zbiorowego reagowania poza najbliższym kręgiem społecznym.

Zaufanie do instytucji i służb

Oceny władz publicznych odpowiedzialnych za reagowanie kryzysowe są generalnie niskie i mieszczą się raczej w dolnych zakresach skali. Relatywnie lepiej oceniane są podmioty bliższe lokalnemu doświadczeniu społecznemu, takie jak wojewoda oraz samorząd wojewódzki i gminny, natomiast słabiej instytucje centralne, w tym prezydent, parlament i rząd.

Inaczej przedstawia się ocena służb mundurowych i ratowniczych, które uzyskały w skali 1-5 średnie wartości przekraczające 3, przy czym najwyżej oceniono straż pożarną i straż graniczną. Wynik ten sugeruje, że większe zaufanie społeczne budzą instytucje postrzegane jako praktyczne, zadaniowe i bezpośrednio związane z realnym działaniem w sytuacjach zagrożenia niż instytucje polityczne.

Otoczenie społeczne w kryzysie

Wyniki dotyczące relacji społecznych ujawniają jednocześnie obecność i ograniczenia lokalnego kapitału społecznego. Około połowa respondentek deklaruje, że poza rodziną zna osoby, na które mogłyby liczyć w sytuacji kryzysowej, ale wysoki odsetek odpowiedzi „nie wiem” wskazuje na niepewność co do rzeczywistej dostępności wsparcia sąsiedzkiego i środowiskowego. Podobnie znaczna część badanych nie potrafi jednoznacznie określić, kto w ich otoczeniu potrzebowałby pomocy w sytuacji zagrożenia. Wniosek płynący z tego obszaru jest dwojaki: z jednej strony istnieją załączki relacji mogących stanowić podstawę odporności społecznej, z drugiej jednak - więzi te nie są dostatecznie rozpoznane, utrwalone i zorganizowane. Wzmacnianie lokalnych sieci wsparcia powinno być zatem traktowane jako integralny element polityki bezpieczeństwa obywatelskiego.

Potrzeby szkoleniowe

Jednym z najbardziej jednoznacznych rezultatów badania jest silnie artykułowane zapotrzebowanie na praktyczne formy przygotowania na sytuację kryzysową. Respondentki najczęściej wskazują na potrzebę szkoleń praktycznych, informacji dostosowanych do warunków lokalnych oraz czytelnych instrukcji postępowania krok po kroku. Taki układ preferencji potwierdza, że oczekiwane są przede wszystkim rozwiązania użyteczne, konkretne i osadzone w codziennym doświadczeniu, a nie jedynie ogólna edukacja o zagrożeniach.

Zainteresowanie tematyką przyszłych szkoleń koncentruje się przede wszystkim wokół postępowania w sytuacji zagrożenia, przygotowania gospodarstwa domowego, samoobrony, pierwszej pomocy oraz survivalu. Oznacza to, że bezpieczeństwo jest rozumiane przez respondentki przede wszystkim jako kompetencja praktyczna, związana z ochroną siebie, bliskich i domowego zaplecza funkcjonowania.

Służba wojskowa i obawa przed konfliktem zbrojnym

W zakresie poglądów na służbę wojskową badana zbiorowość jest podzielona, przy czym największy odsetek opowiada się za utrzymaniem obecnego modelu dobrowolności. Łączny odsetek respondentek popierających obowiązkową służbę wojskową dla mężczyzn lub dla obu płci jest jednak zbliżony do odsetka przeciwniczek takiego rozwiązania, co wskazuje na brak jednoznacznej dominacji jednego stanowiska.

Jednocześnie obawy przed konfliktem zbrojnym są relatywnie wysokie, ponieważ niemal połowa badanych lokuje je w górnych wartościach skali. Akceptacja ewentualnego obniżenia standardu życia w celu zwiększenia wydatków na obronność pozostaje niska, choć nieznacznie rośnie wraz z poziomem obaw przed wojną. Oznacza to, że wzrost poczucia zagrożenia nie przekłada się automatycznie na gotowość do ponoszenia kosztów bezpieczeństwa, lecz jedynie częściowo modyfikuje tę postawę.

Sylwetka „typowej” uczestniczki badania

Poniższy opis to syntetyczny portret „przeciętnej” uczestniczki, stworzony na podstawie dominujących cech i wniosków z raportu.

Cechy społeczno-demograficzne

- Typowa uczestniczka badania to kobieta w wieku około 35–54 lat. Najliczniejsze były grupy w wieku 35–44 i 45–54 lata, a szacowana średnia wieku wynosi około 46 lat. Najczęściej ma wykształcenie wyższe magisterskie, pracuje na etacie, mieszka w mieście powyżej 100 tys. mieszkańców (w Białymstoku) albo na wsi, rzadziej w mieście małym lub średnim i często sprawuje opiekę nad dzieckiem lub inną osobą zależną.
- Jej gospodarstwo domowe liczy zwykle 3-4 osoby, a ona sama dość dobrze orientuje się w zagrożeniach cyfrowych i podstawowych zasadach bezpieczeństwa, ale nie ma pełnego, praktycznego przygotowania na dłuższy kryzys.

Poczucie bezpieczeństwa

- W codziennym życiu czuje się bezpiecznie w domu i dość bezpiecznie w pracy oraz okolicy, ale wyraźnie mniej pewnie w skali kraju. Jednocześnie ma poczucie, że może coś zrobić dla bezpieczeństwa rodziny i otoczenia, choć potrzebuje do tego konkretnych narzędzi.

Potrzeby w zakresie zwiększenia gotowości kryzysowej

- Najbardziej potrzebuje praktycznych szkoleń, jasnych instrukcji krok po kroku oraz informacji dostosowanych do lokalnych warunków. Wykazuje potrzebę wzmocnienia lokalnych więzi, lepszej komunikacji ze strony instytucji i wsparcia w budowaniu domowej odporności na kryzys.
- Na poziomie bardzo konkretnym przydałyby się jej wiedza o schronach i procedurach alarmowych, plan rodzinny na wypadek kryzysu, większy nacisk na przygotowanie wyposażenia domowego oraz szkolenia z pierwszej pomocy, samoobrony i postępowania w razie wojny lub katastrofy.

Opis badania i rozkłady zmiennych demograficznych

Badanie zrealizowano w dniach 15 marca 15 kwietnia 2026 roku w formie ankiety internetowej (CAWI) zamieszczonej w aplikacji Microsoft Forms. Link do kwestionariusza został umieszczony w mediach społecznościowych Podlaskiej Rady Kobiet i podmiotów z nią współpracujących. Rozsyłano również zaproszenie do lokalnych organizacji i inicjatyw społecznych, aby zachęcić przedstawicielki lokalnych społeczności do udziału w badaniach. Ten rodzaj doboru próby nazywamy opartym na dostępności badanych (ang. *accidental sampling*). Ostatecznie zebrano 532 ankiety, które poddano analizie.

Celem badania była ocena poczucia bezpieczeństwa oraz gotowości mieszkanek regionu do reagowania w sytuacjach kryzysowych, poziomu podstawowej wiedzy z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej, zaufania do instytucji publicznych oraz potencjału kapitału społecznego.

W badaniu wzięły udział osoby reprezentujące różne grupy wiekowe, zawodowe, wykształcenie i miejsce zamieszkania. Szczegółowe omówienie rozkładów zmiennych metryczkowych znajduje się poniżej.

wiek	Częstość	Procent	Procent skumulowany
18–24	23	4,3	4,3
25–34	54	10,2	14,5
35–44	177	33,3	47,7
45–54	172	32,3	80,1
55–64	66	12,4	92,5
65+	40	7,5	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 1, Wiek respondentek

Przedstawione dane ilustrują strukturę wiekową respondentek z województwa podlaskiego. Największy odsetek stanowią osoby w przedziale 35-44 lat, obejmujące 33,3% całej zbiorowości badanych. Niewiele mniej (32,3%) było osób w wieku 45 – 54 lat. Najmniej liczna grupa to kobiety w wieku powyżej 65 lat, których udział wynosi 7,5% oraz osoby najmłodsze (18 - 24 lata), których było 4,3%. Z uzyskanych danych można również oszacować średni wiek badanych, podstawiając do obliczeń środki przedziałów wiekowych (21, 29,5 itd.). Problemem był ostatni przedział wiekowy, który jest otwarty, ale można go „domknąć”, jako górną granicę wstawiając średnią długość życia kobiet w Polsce, która wynosiła ostatnio nieco ponad 82 lata¹. Stosując klasyczny wzór na oszacowanie średniej z szeregu przedziałowego, można wyliczyć wartość wynoszącą około 46 lat. Należy pamiętać, że jest to oszacowanie z przedziałów wiekowych i przy sztucznym „domknięciu” ostatniego z nich. Jest to zatem

¹ Dane za rok 2024, źródło: GUS

obarczone pewnym błędem, ale pozwala zorientować się, w okolicach jakiej wartości znajduje się przeciętny wiek.

Ponieważ dwa skrajne przedziały wiekowe były stosunkowo nielicznie reprezentowane w badaniach, można było je połączyć z przedziałami sąsiednimi, uzyskując strukturę zaprezentowaną w tabeli 2. W takim ujęciu najmłodsza grupa w wieku 18-34 lat obejmuje 14,5% próby, przedziały 35-44 i 45-54 pozostają bez zmian, a grupa w wieku 55+ zawiera niecałe 20% badanej zbiorowości.

wiek	Częstość	Procent	Procent skumulowany
18 - 34	77	14,5	14,5
35 - 44	177	33,3	47,7
45 - 54	172	32,3	80,1
55 +	106	19,9	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 2, Wiek respondentek po połączeniu przedziałów wiekowych

Zdecydowana większość respondentek to osoby wykształcone (razem 75,4% osób z wykształceniem wyższym plus dodatkowe 5,5% ze stopniem lub tytułem naukowym). Wynika to ze specyfiki rekrutacji do badania i zastosowania narzędzia internetowego. Preferuje ono osoby często korzystające z Internetu oraz regularnie odwiedzające portale i strony powiązane z szeroko rozumianą aktywnością lokalną i społeczną. Trudniej w ten sposób dotrzeć do osób z mniejszych miejscowości, starszych i mniej wykształconych, co znajduje odzwierciedlenie w podanych wynikach. Alternatywą jest przeprowadzenie badań w formie wywiadu bezpośredniego na próbie losowej lub kwotowej, ale drastycznie podniosłoby to koszt takich badań.

Wykształcenie	Częstość	Procent	Procent skumulowany
podstawowe	5	0,9	0,9
zawodowe / branżowe	14	2,6	3,6
średnie	55	10,3	13,9
policealne / pomaturalne	28	5,3	19,2
wyższe - licencjat / inżynier	70	13,2	32,3
wyższe magisterskie	331	62,2	94,5
doktorat lub wyżej	29	5,5	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 3, Wykształcenie respondentek

W tabeli 4 zawarte są odpowiedzi na pytanie o miejsce zamieszkania respondentek. Około jednej trzeciej badanych zaznaczyło miasto powyżej 100 tysięcy mieszkańców, co wskazuje na Białystok, miasta średniej wielkości (do 100 tys. mieszkańców) zaznaczyło 10% osób. W tej grupie znajdziemy Łomżę i Suwałki, z kolei dalsze 10,7% i 12,6% to respondentki

zamieszkujące miasta małe – odpowiednio do 10 i 30 tys. mieszkańców. 34% badanych wskazało na wieś. Aby lepiej poznać przestrzenną dystrybucję osób wypełniających ankietę, w kolejnym pytaniu poproszono je o wpisanie wprost nazwy miejscowości. Miało to na celu rozróżnienie między innymi Łomży i Suwałk, które ludnościowo są bardzo podobne i trafiają do jednej kategorii wielkości miasta. Jest to też przydatne szczególnie w przypadku wsi, ponieważ pozwoli w toku dalszych analiz wyodrębnić mieszkanki wsi podmiejskich, włączonych infrastrukturalnie i społecznie w aglomerację oraz mieszkanki wsi bardziej peryferyjnych, które mogą udzielić innych odpowiedzi. Zrezygnowanie z tego rozwiązania i pozostawienie samej kategorii „wieś” sprawiłoby, że nie byłoby możliwe stwierdzenie, czy mieszkanka wsi podbiałostockiej ma inne poglądy i postawy niż mieszkanka wsi znacznie oddalonej od miast, a tej różnicy można się spodziewać. Wadą tego rozwiązania jest jednak obawa o brak anonimowości i część badanych odmówiła wpisania miejscowości, co należy zrozumieć i uszanować. Komfort i poczucie bezpieczeństwa respondentów (respondentek) to priorytet w badaniach społecznych, szczególnie tych dotyczących zagadnień bezpieczeństwa.

Miejsce zamieszkania	częstość	procent
wieś	181	34,0
miasto do 10 tys. mieszkańców	57	10,7
miasto do 30 tys. mieszkańców	67	12,6
miasto do 100 tys. mieszkańców	53	10,0
miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	174	32,7
Ogółem	532	100,0

Tabela 4, Miejsce zamieszkania respondentek

Prawie dwie trzecie badanych to osoby pracujące na etacie, a 12% zadeklarowało prowadzenie własnej działalności. Emerytki lub rencistki to kolejne 10%, z kolei studentki to 6%, osoby bezrobotne stanowiły 4%, a 2% to panie przebywające na urlopie macierzyńskim lub wychowawczym. W tym pytaniu można było zaznaczyć kilka grup, do których się należy, zatem w tabeli procenty mogą nie sumować się do 100.

Grupa społeczno-zawodowa	Liczebność	Procent z N
uczennica/studentka	33	6%
praca na etacie	364	68%
prowadzenie własnej działalności	71	13%
przebywanie na urlopie macierzyńskim/wychowawczym	12	2%
osoba bezrobotna	22	4%
emerytka/rencistka	55	10%
Inne	16	3%

Tabela 5, Grupa społeczno-zawodowa respondentek

Uwaga, Wielokrotne odpowiedzi. Procenty nie sumują się do 100!

Jedno z ostatnich pytań metryczkowych dotyczyło ewentualnego sprawowania opieki nad osobą zależną, np. dzieckiem lub osobą dorosłą, która takiej opieki potrzebuje. Prawie 48%

respondentek zadeklarowało opiekę nad dziećmi, a dalsze 16% opiekuje się dziećmi i/lub innymi osobami zależnymi.

Sprawowanie opieki nad osobą zależną	częstość	procent
Nie	193	36,3
Tak, sprawuję opiekę nad inną osobą zależną	35	6,6
Tak, wychowuję dziecko / dzieci	254	47,7
Tak, wychowuję dziecko / dzieci i sprawuję opiekę nad inną osobą zależną	50	9,4
Ogółem	532	100,0

Tabela 6, Sprawowanie opieki nad osobą zależną

W metryczce zamieszczono również pytanie o liczbę osób w gospodarstwie domowym, uwzględniając przy tym respondentkę. Średnia liczba wynosi 3,36 osób, natomiast mediana to 3. Oznacza to, że u połowy badanych liczba osób zamieszkujących gospodarstwo domowe nie przekracza 3, a u drugiej połowy wynosi nie mniej niż 3. Przynajmniej kilka osób odpowiedziało na pytanie nierzetelnie, podając liczbę 0, choć pytanie wprost wskazywało, że należy uwzględnić samą siebie, tzn. osoba mieszkająca samotnie powinna podać liczbę 1. Podobna sytuacja była w kilku przypadkach, w których zaznaczono sprawowanie opieki nad osobą zależną, a zadeklarowana liczba osób w gospodarstwie domowym to 1. Mogło to w pewnym stopniu wypłynąć na wartość średnią, natomiast nie wpłynęło na medianę, która wydaje się tu najlepszą miarą przeciętną charakteryzującą rozkład badanej cechy. Najczęściej wskazywana liczba osób to 4 (32%), dosyć często (po około 21% wskazań) pojawiały się wartości 2 i 3.

Omówienie wyników badań

Ogólne poczucie bezpieczeństwa

Pierwsze pytanie głównej części kwestionariusza dotyczyło ogólnego poczucia bezpieczeństwa w domu, pracy, okolicy i kraju. Respondentki miały do wyboru skalę od 1 do 5, w której 1 oznaczało najniższe poczucie bezpieczeństwa, a 5 najwyższe. Ponieważ zastosowana skala była ilościowa, możliwe jest wyliczanie średnich, które pozwalają szybko porównać poczucie bezpieczeństwa w różnych miejscach i poziomach organizacji społecznej.

Na ile bezpiecznie czujesz się w:	Średnia w skali 1-5
Twoim domu?	4,54
okolicy Twojego miejsca zamieszkania	4,15
Twoim miejscu pracy / nauki?	4,14
Twojej miejscowości?	3,98
kraju?	3,36

Tabela 7, Ogólne poczucie bezpieczeństwa na różnych poziomach

W tabeli 7 zaprezentowane są szczegółowe wyniki, które ukazują, że wraz ze wzrostem odległości przestrzennej i społecznej spada deklarowane poczucie bezpieczeństwa respondentek. Potwierdza to tendencję do odczuwania silniejszego przywiązania i postrzegania jako bezpiecznych przestrzeni nam najbliższych i najlepiej poznanych. To, co obce i niepoznane może być potencjalnie źródłem lęku i zagrożenia.

W dalszej kolejności zapytano badane kobiety o zagrożenia bezpieczeństwa, które mogą ich zdaniem wystąpić w ich najbliższej okolicy (rozumianej jako miejscowość lub gmina).

Które zagrożenia bezpieczeństwa uważasz za możliwe do wystąpienia w Twojej okolicy (miejscowość, gmina)?	Liczebność	Procent z N
awarie infrastruktury (prąd, woda, ogrzewanie)	388	73%
klęski żywiołowe	84	16%
przestępczość	132	25%
dezinformacja - rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji	260	49%
działania sabotażowe / dywersyjne	107	20%
cyberataki	137	26%
konflikt zbrojny	279	52%
Inne	8	2%

Tabela 8, Postrzegane zagrożenia bezpieczeństwa w okolicy miejsca zamieszkania respondentek

Uwaga, Wielokrotne odpowiedzi. Procenty nie sumują się do 100!

Najczęściej wskazywanym zagrożeniem bezpieczeństwa są różnego rodzaju awarie infrastruktury, które wskazało 73% respondentek. W dalszej kolejności był konflikt zbrojny (52%), czy działania o charakterze dezinformacyjnym (49%). Wyraźnie rzadziej wskazywano

cyberataki, przestępczość, czy działania sabotażowe (każde z nich uzyskało nie więcej niż 26% odpowiedzi). Jakkolwiek w pytaniu były wyodrębnione kategorie sabotażu i klęsk żywiołowych, to mogą one łączyć się również z awariami infrastruktury. Wysoki odsetek odpowiedzi wskazujących działania zbrojne świadczy o obecności tego zagrożenia w świadomości badanych. Będzie to korespondować z odpowiedziami na inne pytania, które zostaną omówione w dalszej części opracowania.

Ocena dostępności informacji, Poradnik bezpieczeństwa

W dalszej kolejności poproszono badane o ocenę w skali 1 – 5 dostępności informacji na temat szeroko pojętego bezpieczeństwa, przeciwdziałania zagrożeniom i działania w sytuacjach kryzysowych w ich miejscu zamieszkania. Średnik wynik wyniósł 2,74, z kolei mediana to 3. Oznacza to, że połowa badanych oceniła dostępność informacji nie wyżej niż na 3, a druga połowa nie niżej niż na 3. Dominantą również była ta ocena i wybrało ją 38% badanych, z kolei najrzadziej wybieraną oceną była 5, którą deklaruje 5,3% osób.

Jak oceniasz dostępność informacji na temat szeroko pojętego bezpieczeństwa, przeciwdziałania zagrożeniom i działania w sytuacjach kryzysowych w swoim miejscu zamieszkania? <i>Ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo niską dostępność informacji, a 5 bardzo wysoką</i>	Częstość	Procent	Procent skumulowany
1	88	16,5	16,5
2	115	21,6	38,2
3	202	38,0	76,1
4	99	18,6	94,7
5	28	5,3	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 9, Ocena dostępności informacji na temat bezpieczeństwa.

Następnie zapytano badane, czego im brakuje ze strony instytucji publicznych w kontekście dbania o bezpieczeństwo. Odpowiedzi były bardzo zróżnicowane, ale sprowadzały się przede wszystkim do rzetelnej informacji, komunikacji i edukacji w zakresie praktycznych zagadnień związanych z bezpieczeństwem, czy też większego zaangażowania ze strony instytucji, by obywatele nie czuli się pozostawieni sami sobie.

Zapoznanie się z poradnikiem bezpieczeństwa deklaruje 63,3% procent ankietowanych. Respondentki, które czytały poradnik zostały poproszone o odpowiedź na pytanie, na ile zaspokoił on potrzeby dotyczące wiedzy na temat bezpieczeństwa, mogąc wybrać odpowiedź na skali 1 – 5. Najczęściej wybieraną oceną była 3 i blisko tej wartości znajduje się średnia (3,04). Z jednej strony najrzadziej wybierano wartość 5, z drugiej - oceny dobre i bardzo dobre łącznie wskazywano częściej niż złe i bardzo złe. Nie było to przedmiotem niniejszego badania, ale z badań CBOS wynika, że w badaniach ogólnopolskich ocena zawartości poradnika w dużym stopniu była powiązana z politycznymi sympatiami respondentów. Lepiej oceniali go wyborcy obecnie rządzącej koalicji, z kolei sympatycy opozycji najczęściej wyrażali o nim negatywne opinie. Ciekawie również wygląda przestrzenna dystrybucja deklaracji otrzymania Poradnika. Okazuje się, że w makroregionie wschodnim, obejmującym również województwo podlaskie, jedynie 68% badanych przyznało, że otrzymało ten dokument. Po drugiej stronie jest makroregion północno-zachodni (woj. wielkopolskie, lubuskie, zachodniopomorskie), gdzie tych deklaracji było 80%². Z jednej strony nasz region, będący potencjalnie najbardziej

² CBOS, Komunikat Flash nr 13/2026, Polacy o Poradniku bezpieczeństwa

zagrożonym działaniami kinetycznymi (otwartą agresją zbrojną), jest poddawany działaniom hybrydowym (presja migracyjna, naruszenia przestrzeni powietrznej, działania dezinformacyjne), z drugiej - to właśnie tutaj stosunkowo najmniej Polaków deklaruje otrzymanie poradnika, a przecież to mieszkańcy tego terenu są potencjalnie najbardziej zainteresowani jego pozyskaniem.

Na ile Poradnik zaspokoił Twoje potrzeby dotyczące wiedzy na temat bezpieczeństwa? <i>Skala od 1 do 5, gdzie 1 oznacza, że potrzeby zostały zaspokojone w niewielkim stopniu, a 5 w bardzo dużym</i>	Częstość	Procent	Procent skumulowany
1	44	13,1	13,1
2	58	17,2	30,3
3	109	32,3	62,6
4	93	27,6	90,2
5	33	9,8	100,0
Ogółem	337	100,0	

Tabela 10, Ocena Poradnika bezpieczeństwa w kontekście pozyskania wiedzy

Po ocenie poradnika respondenci zostali poproszeni o wskazanie jego mocnych i słabych stron. Przede wszystkim doceniono jego prostą i czytelną formę oraz sam fakt, że taka broszura w ogóle została przygotowana i zawiera podstawowe informacje. Z drugiej strony zarzucano mu zbytnią ogólnikowość i niedostatek praktycznych porad, czy koncentrację na społecznościach wielkomiejskich i niedostosowaniu treści do mniejszych miejscowości. Kilka razy zaakcentowano brak wykazu schronów, aczkolwiek trudno oczekiwać, aby taki podstawowy informator zawierał lokalizację miejsc ukryć, niemniej jednak wskazanie konkretnych źródeł (np. adresów stron, odsyłaczy w formie kodów QR), gdzie można znaleźć lokalne listy schronów byłoby bardzo przydatne.

Reagowanie kryzysowe

Bardzo ważną częścią niniejszego badania był zestaw wskaźników opisujących znajomość zasad i gotowość do reagowania na sytuacje kryzysowe. W tym celu respondentki dostały pytanie składające się z dziesięciu twierdzeń, do których odnosiły się na czterostopniowej skali wywodzącej się ze skali Likerta, ale pozbawionej odpowiedzi środkowej (neutralnej). Dodatkowo dla poprawy czytelności w kolumnach oznaczonych mocniejszym kolorem zsumowane są odpowiedzi twierdzące i przeczące.

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	łącznie nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	łącznie tak
Wiem, co oznacza ciągły dźwięk syreny alarmowej (3 minuty)	8,30%	21,20%	29,50%	43,00%	27,40%	70,40%
Po usłyszeniu alarmu lub komunikatu kryzysowego wiem, co należy zrobić	9,40%	30,80%	40,20%	45,10%	14,70%	59,80%
Wiem, gdzie szukać oficjalnych komunikatów w sytuacji kryzysowej	11,10%	25,60%	36,70%	47,60%	15,80%	63,40%
Wiem, gdzie znajduje się najbliższe miejsce schronienia / ukrycia w mojej okolicy	52,30%	32,90%	85,20%	8,30%	6,60%	14,90%
Wiem, kto kieruje obroną cywilną w moim miejscu zamieszkania	42,90%	32,00%	74,90%	15,00%	10,20%	25,20%
Mam ustalone z rodziną sposoby postępowania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej	23,70%	40,40%	64,10%	25,20%	10,70%	35,90%
Poszerzam swoją wiedzę w zakresie postępowania w sytuacjach kryzysowych	10,70%	38,50%	49,20%	37,60%	13,20%	50,80%
Wiem, jak wyglądają procedury bezpieczeństwa w moim miejscu pracy / nauki	18,00%	28,90%	46,90%	37,00%	16,00%	53,00%
Wiem, kto z moich sąsiadów lub znajomych potrzebowałby pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej	14,80%	31,40%	46,20%	38,90%	14,80%	53,70%
Potrafię udzielić pierwszej pomocy osobie poszkodowanej, np. w wypadku	8,10%	20,50%	28,60%	54,10%	17,30%	71,40%

Tabela 11, Gotowość do reakcji na sytuacje kryzysowe

Około 60 – 70% badanych zadeklarowało, że wie co należy zrobić po usłyszeniu syreny alarmowej i gdzie szukać oficjalnych komunikatów na temat sytuacji kryzysowych. Z drugiej strony ogromna większość (85%) nie wie, gdzie znajdują się najbliższe schrony i ukrycia, ani kto kieruje obroną cywilną w najbliższej okolicy (75%). Prawie dwie trzecie badanych nie ma

ustalonych z rodziną sposobów postępowania na wypadek kryzysu. To może być plan kontaktu, korzystania z zapasów, czy ewakuacji. Nieco ponad połowa badanych deklaruje starania związane z poszerzaniem wiedzy na temat postępowania w sytuacjach kryzysowych, ponadto uważa, że zna procedury bezpieczeństwa w miejscu pracy lub nauki i orientuje się, kto z sąsiadów i znajomych wymagałby pomocy w trudnym czasie. Ponad 71% respondentek odpowiada, że potrafi udzielić podstawowej pierwszej pomocy osobie poszkodowanej.

Bezpieczeństwo cyfrowe

Kolejnym bardzo ważnym aspektem badania było szeroko pojęte bezpieczeństwo cyfrowe. Tutaj zastosowano podobną formułę pytania z czterostopniową skalą i siedmioma twierdzeniami. Z większością z nich badane mieszkanki się zgodziły. Najwyższy udział odpowiedzi pozytywnych (ponad 90%) dotyczył unikania klikania w podejrzaną linki, umiejętności rozpoznania próby oszustwa internetowego, czy weryfikowania informacji znajdujących w sieci. Nieco mniej, ale wciąż bardzo dużo deklaracji pozytywnych miało używanie programu antywirusowego i umiejętność rozpoznania dezinformacji. Najrzadziej z kolei wykonywano kopie bezpieczeństwa danych i zmieniano hasła w usługach sieciowych. I to może być potencjalne pole do dalszych działań edukacyjnych i uświadamiających. Używanie długo nieaktualizowanych i prostych haseł oraz brak kopii bezpieczeństwa tworzy realne zagrożenie dla osobistych danych i naraża użytkowników na niebezpieczeństwo.

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	łącznie nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	łącznie tak
Potrafię rozpoznać dezinformację w Internecie	2,3%	19,2%	21,4%	66,0%	12,6%	78,6%
Staram się weryfikować w kilku źródłach informacje znajdujące w sieci	0,9%	7,5%	8,5%	55,6%	35,9%	91,5%
Potrafię rozpoznać próbę oszustwa internetowego, np. wyłudzenia danych	1,3%	7,0%	8,3%	66,4%	25,4%	91,7%
Unikam klikania w podejrzaną wyglądającą linki	1,3%	1,9%	3,2%	34,4%	62,4%	96,8%
Robię kopie bezpieczeństwa swoich danych (przegrywam na dodatkowy dysk, pendrive itp.)	7,7%	35,3%	43,0%	37,4%	19,5%	57,0%
Regularnie zmieniam hasła do swoich usług internetowych (poczta, portale społecznościowe)	8,6%	42,1%	50,8%	36,3%	13,0%	49,2%
Używam programów antywirusowych lub innych zabezpieczeń w swoich urządzeniach (komputer, telefon)	3,8%	13,5%	17,3%	48,5%	34,2%	82,7%

Tabela 12, Bezpieczeństwo cyfrowe w deklaracjach respondentek

Ocena przygotowania gospodarstwa domowego na sytuacje kryzysowe

Kolejny badany aspekt to samoocena przygotowania własnego gospodarstwa domowego na sytuacje kryzysowe. Respondentki mogły tego dokonać na ilościowej skali od 1 do 5. Szczegółowy rozkład prezentuje tabela 13, w której widzimy, że dominuje wartość 3, a pozostałe w miarę równomiernie rozkładają się wokół niej, o czym świadczy mediana, która również wynosi 3 i niemal identyczna średnia (3,01). Można zatem powiedzieć, że ocena przygotowania gospodarstw domowych jest przeciętna.

Czy Twoje gospodarstwo domowe jest przygotowane na sytuację kryzysową, która trwałaby kilka dni? <i>Skala 1 - 5, gdzie 1 oznacza bardzo niski stopień przygotowania, 5 bardzo wysoki</i>	Częstość	Procent	Procent skumulowany
1	53	10,0	10,0
2	101	19,0	28,9
3	209	39,3	68,2
4	127	23,9	92,1
5	42	7,9	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 13, Samoocena gotowości gospodarstwa domowego na kryzys

W dalszej kolejności zapytano, czy respondentki uważają, że osoby takie jak one mogą mieć wpływ na poziom bezpieczeństwa swojej rodziny i w swoim miejscu zamieszkania. W tym przypadku nastąpiło pewne przesunięcie ocen w kierunku wyższych - średnia wyniosła 3,44. Oznacza to, że badane mieszkanki, chociaż często słabiej oceniają przygotowanie swojego gospodarstwa domowego na kryzys, czują, że mogą mieć realny wpływ na poprawienie tego przygotowania i zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.

Czy Twoim zdaniem osoby takie jak Ty mają możliwości wpływania na poziom bezpieczeństwa swojej rodziny i w miejscu zamieszkania? <i>Skala 1 – 5, gdzie 1 oznacza bardzo niewielkie możliwości, a 5 bardzo duże.</i>	Częstość	Procent	Procent skumulowany
1	34	6,4	6,4
2	64	12,0	18,4
3	172	32,3	50,8
4	159	29,9	80,6
5	103	19,4	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 14, Postrzegana możliwość wpływania na bezpieczeństwo rodziny i okolicy

Potwierdzeniem tego są odpowiedzi na kolejne pytanie, w którym poproszono osoby badane o wskazanie, co mogłyby zrobić w tym zakresie. Wśród tych odpowiedzi znalazło się przede wszystkim zgromadzenie niezbędnych zapasów, uzupełnienie wyposażenia, szkolenie

się, przygotowanie planu działania z bliskimi, zacieśnienie więzi w społeczności lokalnej (w tym również po to, by wspierać starszych sąsiadów). Respondentki wydają się być świadome stanu swojej wiedzy i przygotowania na kryzys, widząc jednocześnie potrzebę podnoszenia swoich umiejętności w tym zakresie.

Kolejne pytanie dotyczyło wyposażenia kryzysowego gospodarstwa domowego. Wyróżniono w nim 14 zagadnień obejmujących różne grupy przedmiotów. Szczegółowe rozkłady prezentuje Tabela 15.

Czy posiadasz w domu:	Tak	Nie
zapas wody i żywności na kilka dni	65,6%	34,4%
apteczkę / leki	91,2%	8,8%
plan kontaktu z bliskimi na wypadek kryzysu	32,0%	68,0%
alternatywne źródło zasilania / magazyn energii - agregat, stacja zasilania, powerbanki	44,9%	55,1%
alternatywne źródło ogrzewania - kominek, piec na drewno itp. (jeśli budynek to umożliwia) i zapas opału	51,7%	48,3%
awaryjne urządzenia łączności niezależne od Internetu i sieci komórkowej, np. krótkofalówka, CB-radio, telefon/Internet satelitarny	22,6%	77,4%
alternatywne urządzenie do gotowania posiłków, np. kuchenka turystyczna	47,2%	52,8%
latarkę / latarki i zapas baterii	78,2%	21,8%
świece, zapalniczki	91,2%	8,8%
radio na baterie	42,1%	57,9%
zapas gotówki	60,5%	39,5%
kopie ważnych dokumentów, które można łatwo zabrać ze sobą	42,1%	57,9%
kopie danych elektronicznych, które można łatwo zabrać ze sobą (pendrive, przenośny dysk twardy)	36,7%	63,3%
plecak ewakuacyjny z wyposażeniem	14,3%	85,7%

Tabela 15, Zasoby kryzysowe w gospodarstwie domowym

Analiza odpowiedzi prowadzi do spostrzeżenia, że deklaracje posiadania poszczególnych grup przedmiotów są nierówne, ale w kluczowych obszarach stosunkowo wysokie. Najwięcej odpowiedzi twierdzących było w przypadku leków oraz świec i zapalniczek (ponad 90%), w dalszej kolejności były to latarki (ok. 78%), zapas wody, żywności i gotówki (ponad 60%), a następnie alternatywne źródła/magazyny energii, źródła ogrzewania, czy urządzenia do przygotowania posiłków (około 50%). Rzadziej deklarowano posiadanie przenośnego radia, kopii dokumentów i nośników danych (36%-42%). Plan kontaktu z bliskimi w sytuacji kryzysowej ma 32% respondentek, z kolei 14% badanych twierdziło, że ma skompletowany plecak ewakuacyjny.

Zgromadzone dane pozwoliły również na przeprowadzenie dodatkowej analizy, polegającej na zliczeniu u każdej respondentki odpowiedzi twierdzących na powyższe pytania. Uzyskano w ten sposób dodatkową zmienną, przyjmującą wartości o 0 do 14 i pozwalającą porównać

poszczególne osoby pod względem poziomu wyposażenia kryzysowego. Wartość 0 oznacza, że dana osoba na żadne z pytań nie odpowiedziała „tak”, a wartość 14, że na wszystkie pytania odpowiadało twierdząco. W obrębie całej badanej grupy uzyskano średnią wynoszącą 7,2 i medianę oraz dominantę równe 7. Zatem 7 z 14 wymienionych elementów to przeciętna i najczęściej wskazywana ich liczba. Stosunkowo najmniej było wartości znacznie poniżej i znacznie powyżej 7.

Opisana tu charakterystyka wyposażenia gospodarstw domowych pozwala zaobserwować obszary wymagające interwencji i wsparcia polegającego na działaniach informacyjnych w celu podniesienia świadomości, czy przygotowania oferty szkoleniowej. Koresponduje to z wynikami uzyskanymi w innych pytaniach ankiety.

Ocena przygotowania społeczeństwa i państwa na sytuacje kryzysowe

Kolejne pytania dotyczyły oceny przygotowania społeczeństwa i państwa na kryzys. Podobnie jak wcześniej, zastosowano tu pięciostopniową skalę. W analizowanych grupach oceny średnie wahają się od 2,04 dla ogólnie pojętego społeczeństwa polskiego do 2,58 w przypadku własnej rodziny. Ocen najwyższych (4 i 5) świadczących o wysokim przygotowaniu jest zwykle nie więcej niż 15%, a w przypadku całego społeczeństwa i środowiska lokalnego jedynie 2,5% - 4,5%. Ponadto, w większości aspektów dominuje ocena „2”, a jedynie w przypadku rodziny „3”. Oznacza to, że w opinii badanych jako społeczeństwo jesteśmy gotowi na kryzys w stopniu co najwyżej bardzo przeciętnym.

Czy Twoim zdaniem jako państwo i społeczeństwo jesteśmy przygotowani na ewentualne sytuacje kryzysowe? <i>Skala 1 - 5, gdzie 1 oznacza brak przygotowania, a 5 bardzo wysokie przygotowanie</i>	Twoja rodzina	Twoja społeczność lokalna	Spoleczeństwo polskie (zwyczajni ludzie)	Władze państwowe
1	17,9	22,0	27,3	22,2
2	31,0	42,1	44,4	32,9
3	36,3	31,4	25,9	29,5
4	10,9	3,9	2,1	10,7
5	3,9	0,6	0,4	4,7
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Średnia	2,52	2,19	2,04	2,43

Tabela 16, Ocena gotowości społeczeństwa i państwa na sytuacje kryzysowe

Ważnym elementem badania było również zmierzenie poziomu zaufania do władz państwowych i lokalnych w kontekście zdolności do poradzenia sobie z kryzysem wynikającym z klęski żywiołowej lub konfliktu zbrojnego. Ocenie poddano Prezydenta, Rząd (Premiera i ministrów), parlament (Sejm i Senat), Wojewodę oraz samorząd wojewódzki i gminny. Średnie oceny wahały się od 2,29 do 2,58, przy czym najniższe noty otrzymał prezydent i ogólnie pojęty parlament (2,29). Nieznacznie lepiej oceniono rząd (2,40), a największe zaufanie co do zdolności poradzenia sobie z kryzysem miał samorząd wojewódzki (2,53), gminny i wojewoda (2,58). Być może niższe oceny władz centralnych wynikają z większego społecznego dystansu, a także uwikłania tych podmiotów w konflikt polityczny. Pomimo tego, że wojewoda reprezentuje rząd i organizuje pracę administracji państwowej, może się on nie kojarzyć z codzienną polityką, która budzi emocje i dzieli społeczeństwo. Podobnie, wyższe oceny samorządu mogą wynikać z bliskiego dystansu i lepszej znajomości codziennej jego pracy i braku skojarzeń z politycznym konfliktem na poziomie centralnym. Pamiętać trzeba jednak, że każda z wymienionych instytucji władzy lokalnej i centralnej ma przewidziane prawem kompetencje i zadania do realizacji w sytuacji kryzysowej i od ich sprawności oraz współdziałania zależy budowanie odporności państwa i społeczeństwa na kryzysy i zagrożenia.

Na ile ufasz, że instytucje publiczne poradzą sobie w sytuacji kryzysowej wynikającej z klęski żywiołowej lub zagrożenia konfliktem zbrojnym? <i>Skala 1–5, gdzie 1 oznacza bardzo niski poziom zaufania, a 5 wysoki</i>	Prezydent	Rząd	Parlament	Wojewoda	Samorząd województwa	Samorząd gminy / miasta
1	32,1	26,9	27,8	19,2	19,9	20,3
2	28,4	28,0	31,4	28,8	29,7	26,9
3	23,5	27,4	27,3	31,2	31,2	32,0
4	10,5	13,2	10,7	16,7	15,4	16,0
5	5,5	4,5	2,8	4,1	3,8	4,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Średnia	2,29	2,40	2,29	2,58	2,53	2,58

Tabela 17, Ocena zdolności władz do poradzenia sobie z kryzysem

W następnym pytaniu poproszono o opinię na temat zdolności do reagowania na kryzysy konkretnych służb państwowych i mundurowych. Ocenie poddano Wojsko Polskie, Policję, Straż Graniczną, Straż Pożarną i służby specjalne.

Na ile Twoim zdaniem służby państwowe związane z bezpieczeństwem są przygotowane do poradzenia sobie z sytuacją kryzysową? <i>Ocena w skali 1 - 5, gdzie 1 oznacza brak przygotowania, a 5 bardzo wysokie przygotowanie</i>	Wojsko Polskie	Straż Pożarna	Policja	Straż Graniczna	Służby specjalne
1	7,3	4,3	8,6	5,5	8,1
2	19,2	10,7	19,4	11,7	17,1
3	35,3	30,1	36,8	32,5	36,5
4	27,3	36,3	26,1	37,4	27,6
5	10,9	18,6	9,0	13,0	10,7
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Średnia	3,15	3,54	3,08	3,41	3,16

Tabela 18, Ocena gotowości służb państwowych do reakcji na kryzys

Każda z tych pięciu grup uzyskała średnie oceny powyżej 3. Najniższy wynik uzyskała Policja (3,08), a najlepsze Straż Graniczna (3,41) i Straż Pożarna (3,54). Koresponduje to z ogólnopolskimi badaniami CBOS, w których to Straż Pożarna jest najlepiej ocenianą służbą. Pozytywnie o ich działaniach wypowiadało się 94% badanych, w przypadku Straży Granicznej było to 77%, wojska 80% i policji 71% badanych³. W pytaniu nie rozróżniano służb specjalnych, których istnieje kilka, ale nie wszystkie mogą być w społeczeństwie tak samo rozpoznawalne i niektóre z nich wydają się wręcz celowo „nie obnosić się” ze swoją działalnością, dlatego też zostały potraktowane łącznie, a w samym kwestionariuszu podano jako przykład tylko Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego. W przyszłości warto się zastanowić nad pogłębieniem tego zagadnienia i nie tylko wypisać służby, ale na przykład przemysleć dodatkowe wyodrębnienie

³ CBOS, Komunikat z badań nr 40/2026, Oceny instytucji publicznych w marcu

w ankiecie Wojsk Obrony Terytorialnej, które często wykorzystywane są w reakcji na kryzysy, np. pandemię, klęski żywiołowe, akty sabotażu i in.

Otoczenie społeczne w kryzysie

Kolejnym zagadnieniem poddanym analizie było otoczenie społeczne i relacje z nim w sytuacji kryzysowej. Zapytano respondentki, czy w najbliższym otoczeniu (z wyłączeniem rodziny) są jakieś osoby, na które można liczyć. Około 51% zadeklarowało, że tak, natomiast 29% nie było w stanie powiedzieć, czy kogoś takiego mają.

Czy są osoby w Twoim otoczeniu, poza najbliższą rodziną, na które możesz liczyć w sytuacji kryzysowej?	Częstość	Procent
Tak	273	51,3
Nie	103	19,4
Nie wiem	156	29,3
Ogółem	532	100,0

Tabela 19, Osoby spoza rodziny, na które respondentki mogą liczyć podczas kryzysu

Jeśli dodamy do tego pytanie o osoby spoza rodziny, które podczas kryzysu wymagałyby wsparcia, to okaże się, że 48% badanych widzi takie osoby, ale z kolei 41% nie ma takiej wiedzy. Duży odsetek odpowiedzi „nie wiem” w obu pytaniach wydaje się wskazywać na konieczność podejmowania działań wzmacniających lokalną wspólnotę i społeczną integrację, poprzez budowanie kapitału społecznego i trwałych więzi, aby w sytuacjach trudnych móc liczyć na wsparcie innych mieszkańców i również takiej pomocy udzielać. Z drugiej strony, doświadczenia klęsk żywiołowych, jak ostatnia powódź i ta sprzed prawie 30 lat ukazują, że kryzysy potrafią uruchomić w społeczeństwie polskim wielkie zasoby solidarności, wsparcia i gotowości do współdziałania. Chodzi jednak o to, by budować te zasoby nie poprzez reaktywne działania na kryzysy, ale w sposób proaktywny, wyprzedzający i przewidujący potencjalne zagrożenia, uzyskując stan, który nazywamy społeczną odpornością. Dużo trudniej ją budować w trakcie kryzysu niż przed nim, ponieważ wtedy nie ma już czasu na systemowe działania.

Czy w Twoim otoczeniu, poza najbliższą rodziną, są osoby, które potrzebowałyby Twojej pomocy w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej?	Częstość	Procent
Tak	255	47,9
Nie	57	10,7
Nie wiem	219	41,2
brak danych	1	0,2
Ogółem	532	100,0

Tabela 20, Osoby spoza rodziny, które podczas kryzysu potrzebowałyby pomocy

Doświadczenia i potrzeby szkoleniowe w zakresie bezpieczeństwa

W kolejnej części ankiety poproszono respondentki o wskazanie, co pomogłoby im czuć się lepiej przygotowanymi na sytuację kryzysową. Z zaproponowanej listy należało wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi. Badane mieszkanki regionu najbardziej oczekują praktycznych szkoleń (61%), informacji dostosowanych do warunków lokalnych społeczności (54%), czytelnych instrukcji postępowania „krok po kroku” (43%). Rzadziej wybierano wzmocnienie lokalnych więzi (28%), kontakty z wojskiem i służbami (27%), czy spotkania samorządów z mieszkańcami (21%). Warto wspomnieć kwestię wsparcia psychologicznego, na które zwróciło uwagę 16% ankietowanych. Najrzadziej z proponowanej listy znalazło się zaangażowanie instytucji religijnych w działania edukacyjne (7%). Jakkolwiek bardzo mały odsetek respondentek wprost tego oczekuje, to jest to w zasadzie jedno z najprostszych rozwiązań. Podobnie jak samorządy, wiele lokalnych parafii w mniejszych miejscowościach organizuje festyny, co jest świetną okazją by zaprosić na nie służby mundurowe, ratownicze, czy organizacje pro-obronne, które przeprowadzą pokaz pierwszej pomocy, czy zaprezentują techniki survivalowe. W wielu miejscach takie pokazy i warsztaty są stałym elementem lokalnych festynów.

Czego najbardziej potrzebujesz, aby czuć się przygotowaną na sytuację kryzysową? (Można było wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi)	Liczebność	Procent z N
Jasnych instrukcji „krok po kroku” w formie publikacji	227	43%
Szkoleń praktycznych	322	61%
Informacji dostosowanych do potrzeb lokalnej społeczności	288	54%
Wzmocnienia lokalnych sieci pomocy - między sąsiadami i znajomymi	149	28%
"Wyjścia do ludzi" ze strony wojska i innych służb	143	27%
Zaangażowania instytucji religijnych (Kościoła, Cerkwi) w działania edukacyjne na rzecz bezpieczeństwa	35	7%
Spotkań władz samorządowych z mieszkańcami	114	21%
Wsparcia psychologicznego	85	16%
Inne	16	3%

Tabela 21, Oczekiwane wsparcie w kontekście przygotowania się na kryzys
Uwaga, Wielokrotne odpowiedzi, Procenty nie sumują się do 100!

Następne pytanie dotyczyło wcześniejszych doświadczeń z uczestnictwem w szkoleniach związanych z szeroko pojętym bezpieczeństwem. 30% respondentek odpowiedziało na nie twierdząco i ta grupa została dopytana o szczegóły tych szkoleń, a osoby badane odpowiadały tu na różnym poziomie ogólności. Wśród przykładowych odbywanych szkoleń dość często wskazywano kursy pierwszej pomocy, z zakresu samoobrony, ewakuacji, czy szkolenia realizowane w miejscu pracy (bez sprecyzowania tematyki lub w ramach szkoleń BHP). W kilku przypadkach pojawiły się również szkolenia wojskowe, czy to w formie dobrowolnej służby zasadniczej, czy w Wojskach Obrony Terytorialnej.

W dalszej kolejności zapytano ankietowane mieszkanki regionu, czy byłyby zainteresowane szkoleniami z zakresu bezpieczeństwa i ewentualnie jakimi. Chęć uczestnictwa zadeklarowało 84% badanych, a szczegółowe odpowiedzi co do zakresu ewentualnych działań szkoleniowych prezentuje kolejna tabela.

Jakimi szkoleniami związanymi z szeroko pojętym bezpieczeństwem byłabyś zainteresowana? (można było wybrać do 4 odpowiedzi)	Liczebność	Procent z N
Samoobrony w przypadku napaści, np. na ulicy, w parku itp.	241	53,7%
Pierwszej pomocy	231	51,4%
Survivalu – przetrwania w trudnych warunkach terenowych	210	46,8%
Strzelectwa, posługiwania się bronią palną	157	35,0%
Ochrony przed dezinformacją	84	18,7%
Szkoleniami wojskowymi, np. „W gotowości”, „Trenuj z wojskiem” itp.	77	17,1%
Cyberbezpieczeństwa – ochrony przed zagrożeniami w Internecie, np. wyłudzeń, kradzieży tożsamości itp.	72	16,0%
Postępowania w przypadku zagrożenia, np. klęski żywiołowej, kryzysu, wojny w zakresie przygotowania gospodarstwa domowego na trudny czas	316	70,4%
Przeciwdziałaniu zagrożeniom ze strony wywiadów obcych państw – w miejscu pracy i w życiu codziennym	47	10,5%
Form i sposobów, w jakie obywatele mogą wspierać służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo państwa	69	15,4%
Inne	1	0,2%

Tabela 22, Preferowana tematyka szkoleń

Uwaga, Wielokrotne odpowiedzi, Procenty nie sumują się do 100!

Wśród zagadnień budzących największe zainteresowanie wzbudziły szkolenia dotyczące postępowania w przypadku zagrożenia, np. klęski żywiołowej, kryzysu, wojny w zakresie przygotowania gospodarstwa domowego na trudny czas, którą wybrało nieco ponad 70% ankietowanych. Koresponduje to z odpowiedziami na wcześniejsze pytania, np. związanych z uzasadnieniem oceny przygotowania swojego gospodarstwa domowego. Wśród osób, które oceniły poziom przygotowania niżej dość często pojawiała się wypowiedź sugerująca potrzebę doszkolenia się w tym zakresie. Kolejne bardzo popularne tematy to: samoobrona w przypadku napaści (53,7%), pierwszej pomocy (51,4%), czy sztuki przetrwania w trudnych warunkach (46,8%). Stosunkowo często pojawia się też strzelectwo (35%). Wszystkie pozostałe tematy były wybierane przez mniej niż 20% badanych. Np. szkolenia typu „W gotowości” realizowane przez wojsko miały tylko 17 wskazań. Jest to o tyle zaskakujące, że większość najpopularniejszych, wymienionych powyżej zagadnień, jest omawiana i ćwiczona podczas szkoleń „W gotowości”. Wydaje się zatem pożądane nie tylko organizowanie nowych szkoleń dopasowanych do oczekiwań odbiorczyń, ale również intensywniejsze komunikowanie tych dostępnych obecnie. Przede wszystkim jednak warto postawić na edukowanie w zakresie zabezpieczenia gospodarstwa domowego i budowania

odporności w skali mikro (rodziny i sąsiedztwa). Wynika to nie tylko z analizowanego obecnie fragmentu ankiety, ale też kilku innych pytań, z których wyłania się właśnie taka potrzeba.

Służba wojskowa i obawa przed konfliktem zbrojnym

Ostatni blok pytań dotyczył poglądów na temat służby wojskowej. W aktualnym stanie prawnym powszechny pobór jest zawieszony. Utrzymania tego stanu oczekuje 43% badanych kobiet. 32,5% respondentek jest za odwieszeniem obowiązkowej służby mężczyzn, a 10% popiera obowiązkową służbę mężczyzn i kobiet. 14,5% ankietowanych nie miało zdania. Jeśli zsumujemy odpowiedzi popierające obowiązkową służbę, to otrzymamy niemal identyczne odsetki jej zwolenniczek (32,5% + 10%) oraz przeciwniczek (43%). Co jakiś czas w debacie publicznej wraca ta kwestia, ale przywrócenie powszechnego poboru do wojska wymaga podjęcia decyzji na najwyższym szczeblu politycznym.

Jaki jest Twój stosunek do ewentualnej obowiązkowej służby wojskowej? Obecnie obowiązkowy pobór do wojska jest zawieszony.	Częstość	Procent
Powinna być dobrowolna dla mężczyzn i dobrowolna dla kobiet (jak obecnie)	229	43,0
Powinna być obowiązkowa dla mężczyzn i dobrowolna dla kobiet	173	32,5
Powinna być obowiązkowa dla mężczyzn i kobiet	53	10,0
Trudno powiedzieć	77	14,5
Ogółem	532	100,0

Tabela 23, Opinie na temat obowiązkowej służby wojskowej

W ostatnich latach obserwuje się ogromne wydatki na szeroko pojętą obronność, by sfinansować zakupy sprzętu i zwiększyć stan osobowy armii. Wiele kontrowersji niedawno wzbudziło korzystanie z europejskiego instrumentu finansowego SAFE, który wiąże się z zaciąganiem pożyczek na rozbudowę i modernizację armii i innych służb. W związku z tym w badaniu zapytano respondentki, czy one same są skłonne do pewnych wyrzeczeń ze względu na rosnące wydatki na obronność. Pytanie dotyczyło tego, czy dopuszczają one ewentualne obniżenie standardu życia, wynikające na przykład ze wzrostu obciążeń podatkowych, czy zamrożenia płac, co przekłada się na obniżenie realnych dochodów ludności. Ponad 68% badanych wyraziło mniej lub bardziej zdecydowany sprzeciw, a jedynie 14,6% zaakceptowałoby taką sytuację. Z jednej strony jest to zrozumiałe, że społeczeństwo w pierwszej reakcji nie chce ponosić kosztów decyzji o radykalnym wzroście wydatków na bezpieczeństwo, z drugiej strony należy mieć świadomość, że w niestabilnej rzeczywistości geopolitycznej, rosnącej niepewności i kształtowaniu się nowych ryzyk, niepopularne społecznie decyzje zapewne będą musiały zostać podjęte.

Czy dopuszczasz ewentualne obniżenie standardu życia (zamrożenie płac, wyższe podatki itp.), aby zwiększyć środki na obronność (podwyższenie liczebności wojska, zakup sprzętu, wyposażenia, rozbudowę infrastruktury itp.)?	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	201	37,8
Raczej nie	162	30,5
Ani tak, ani nie	91	17,1
Raczej tak	71	13,3
Zdecydowanie tak	7	1,3
Ogółem	532	100,0

Tabela 24, Wzrost wydatków na obronność a zgoda na obniżenie standardu życia

Ostatnie pytanie w kwestionariuszu dotyczyło osobistej obawy o wybuch konfliktu zbrojnego i przetoczenie się go przez nasz kraj i region. Jak w większości poprzednich pytań, także tutaj zastosowano skalę 1-5. Najczęściej występująca wartość to „3”, która uzyskała 37,4% wskazań. Niskie obawy (wartość „1” i „2”) miało 17,7% badanych, z kolei wysokie (odpowiedzi „4” i „5”) dotyczyły 46,9% osób. Porównując rozkład poszczególnych wartości, widzimy ich przesunięcie w kierunku obaw wysokich. Świadczy o tym też średnia wynosząca 3,38.

Na ile obawiasz się wystąpienia konfliktu zbrojnego na terenie naszego kraju i regionu? <i>Skala 1 - 5, gdzie 1 oznacza bardzo niskie obawy, a 5 bardzo wysokie</i>	Częstość	Procent ważnych	Procent skumulowany
1	35	6,6	6,6
2	59	11,1	17,7
3	199	37,4	55,1
4	149	28,0	83,1
5	90	16,9	100,0
Ogółem	532	100,0	

Tabela 25, Obawy przed konfliktem zbrojnym

Co więcej, w wyniku skrzyżowania odpowiedzi na pytania o obawy wybuchem wojny z odpowiedziami na pytanie o akceptację obniżenia standardu życia zaobserwowano bardzo niewielką (współczynnik korelacji rangowej Spearmana na poziomie 0,1), ale statystycznie istotną korelację. Istotny wynik dał też test chi-kwadrat. Rozkład tych dwóch zmiennych prezentuje tabela 26. Jako zmienną niezależną (potencjalnie wpływającą na wartość drugiej zmiennej) potraktowano obawy przed konfliktem zbrojnym, wcześniej przekształcając ją na trzywartościową. Odpowiedzi „1” i „2” uznano za wyznaczniki niskich obaw, „3” średnich, a „4” i „5” wysokich. Zmienną zależną (tą, na którą potencjalnie wpływa zmienna niezależna) jest akceptacja niższego poziomu życia. Z tabeli możemy wyczytać, że w grupie osób, które nie mają dużych obaw 8,5% akceptuje obniżenie standardu życia, z kolei wśród respondentek ze średnimi obawami odsetek akceptujących wyrzeczenia wynosi 13,6%. Natomiast w grupie najbardziej obawiającej się konfliktu zbrojnego akceptacja wyrzeczeń na rzecz bezpieczeństwa

sięga 18%. Widzimy zatem, że chociaż generalnie ta akceptacja jest niewielka, to jednak rośnie ona wraz z poziomem obaw o wybuch wojny.

Czy dopuszczasz ewentualne obniżenie standardu życia, aby zwiększyć środki na obronność?	Obawy o wybuch wojny			Ogółem
	obawy niskie (1-2)	obawy średnie (3)	obawy wysokie (4-5)	
Zdecydowanie nie	54,3%	29,6%	38,1%	37,8%
Raczej nie	28,7%	36,2%	26,4%	30,5%
Ani tak, ani nie	8,5%	20,6%	17,6%	17,1%
Raczej tak	6,4%	13,1%	16,3%	13,3%
Zdecydowanie tak	2,1%	0,5%	1,7%	1,3%
Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela 26, Obawy o wybuch wojny a zgoda na obniżenie standardu życia.

Podsumowanie

Całościowy obraz wyłaniający się z badania wskazuje na istnienie umiarkowanego potencjału odporności indywidualnej i domowej przy jednoczesnych deficytach wiedzy lokalnej, planowania proceduralnego oraz zaufania do instytucji państwowych. Badane są świadome zagrożeń, deklarują gotowość do uczenia się i dostrzegają własną sprawczość, lecz ich przygotowanie ma najczęściej charakter częściowy, niesystematyczny i osadzony bardziej w intuicji niż w przeciwieństwonych procedurach.

Z punktu widzenia polityki publicznej i działań edukacyjnych najistotniejsze wydaje się przesunięcie akcentu z ogólnych komunikatów na praktyczną edukację kryzysową, lokalne informowanie, tworzenie rodzinnych planów reagowania kryzysowego oraz wzmacnianie sieci wsparcia sąsiedzkiego. To właśnie w tych obszarach można upatrywać największego potencjału wzmacniania odporności społecznej mieszkańek województwa podlaskiego.